

Izvorni znanstveni rad
811.163.42'282 : 802/809-25 (497.5)16'-17'
Primljeno 2012-02-29

DVOJINA U GLAGOLA U KAJKAVSKOME KNJIŽEVNOM JEZKU 17. I 18. STOLJEĆA

Boris Kuzmić, Zagreb – Lidija Pupek, Novi Marof

Sažetak

U ovom se radu ispituje je li se dvojina kao gramatička kategorija broja u glagola u kajkavskome književnom jeziku gubi u 16. ili 17. stoljeću te kakva je njezina sudbina u 18. stoljeću. Pitanje je kompleksno i zahtijeva podjelu dvojinških oblika glagola u okviru različitih tipova koji se u tekstu detaljnije objašnjavaju. Čuvanje ili gubljenje dvojinških oblika u glagola tijekom 17. i 18. stoljeća ključno je i u razumijevanju razlika između morfolškoga razvoja hrvatskoga kajkavskog književnog jezika i susjednoga slovenskog jezika.

Ključne riječi: dvojina, množina, glagoli, kajkavski književni jezik 17. i 18. stoljeća

Uvod

U kroatističkoj i široj slavističkoj literaturi ustalilo se mišljenje da je kategorija dvojine u glagolskih oblika nestala u kajkavskome književnom jeziku polovicom 17. stoljeća. Vrlo zaslužan istraživač bogate kajkavske pisane baštine Antun Šojat (2009: 70) u pogledu čuvanja dvojinških glagolskih oblika ističe: "Jedino je u kategoriji broja došlo do nagloga kidanja s dotadanjim književnim uzusom – poslije prve polovice 17. stoljeća nijedan kajkavski pisac ne upotrebljava više dual. U kajkavskom književnom jeziku, jednako kao i u suvremenim govorima, ostao je pokoji trag duala u deklinaciji, ali u konjugaciji nema ni takvih ostataka. U 16. stoljeću dualni su oblici u književnosti živi i uporabljivi, a poneki se glagolski dualni oblici pojavljuju i u prvih pisaca 17. stoljeća, Krajačevića i Petretića." U jeziku prvih pisaca 17. stoljeća dvojinški se oblici glagola moraju pripisati arhaičnijem jeziku evanđeoskih tekstova, tvrdi isti autor, dok u Habledićevu jeziku kao

i u djelima kasnijih pisaca nema više ni traga dvojinskim glagolskim oblicima (Šojat 2009: 70–71). U ovome se radu želi ispitati jesu li navedene tvrdnje točne ili ih valja zamijeniti novijima.

Što se pojedinih tipova dvojine tiče valja naglasiti da se slobodna ili parna dvojina u kajkavskome književnom jeziku odnosi samo na imenice koje predstavljaju parnosimetrične dijelove tijela (*oči, uši*), vezana je dvojina vezana samo za imenice uz brojeve *dva* i *oba* (*dva grada, dve sele*), a glagoli se pojavljuju isključivo u kongruentnoj (sročnoj) dvojnini (*dva brata sta dobra*), anaforičkoj dvojnini (*dva brata...budeta dobra*) ili sindetičkoj dvojnini (*Ivan i Petar ideta*). Dakle, dvojina se u glagolskih oblika promatra s obzirom na to je li riječ o kongruentnoj (sročnoj) dvojnini, anaforičkoj i sindetičkoj dvojnini. Glagoli su u rečenici u službi predikata i najčešće pokazuju što rade dva navedena subjekta (*dva brata sta dobra, dva brata...budeta dobra, Ivan i Petar ideta*) ili se odnose na dva člana objekta (*vidim dva brata koja sta dobra*). Razlike u pogledu uporabe dvojine u glagola ipak ima – sindetička se dvojina odnosi isključivo na dva imenovana subjekta (*Ivan i Petar sta dobra prijatelja*), dok se anaforička i kongruentna dvojina odnose na dva subjekta ili dva člana u okviru rečeničnoga objekta (*dva brata sta dobra, vidim dva brata koja sta dobra*).

U sljedećim se poglavljima objašnjava značenje navedenih termina, a primjeri se navode u zagradama. Popis kratica ekscerpiranih izvora i broj stranice, članka, paragrafa ili odjeljka odakle se navode primjeri, kao i periodike gdje su objavljeni, dajemo na kraju članka.

Kongruentna (sročna) dvojina

Atributne sintagme kao subjekti ili objekti u rečenici zajedno s brojevima *dva* i *oba*(*dva*), kao i predikatom koji se nastavkom slaže s prethodnom sintagmom, određuje poseban tip gramatičkoga broja koji zovemo kongruentnom (lat. *congruere* – podudarati se) ili sročnom dvojinom. Termin kongruentne dvojine preuzimamo iz monografije *Symbolik und historische Dynamik des slavischen Duals* (1998) ruskoga jezikoslovca Olega Žolobova. Navedeni je termin gotovo nepoznat u hrvatskoj slavističkoj literaturi, a u ruskoj se literaturi javlja tek u novije vrijeme. U dosadašnjoj se jezikoslovnoj literaturi kongruentna dvojina proučavala unutar vezane dvojine, što u metodološkom smislu nije u redu imamo li u vidu položaj imenskih riječi unutar atributnih sintagmi (kongruentna dvojina) ili njihovu uporabu isključivo u vezanoj dvojnini. Termin kongruentne dvojine u klasifikaciji dvojinskih tipova Žolobov uvodi zato što dotadašnja Belićeva klasifikacija dvojine, koju je prihvatila većina slavista, nije vodila računa o različitoj

uporabi dvojine s obzirom na različite vrste riječi. U okviru te kategorije glagole ćemo podijeliti u dvije skupine – one s brojevima *dva* i *oba(dva)* te promotriti razlike u uporabi tijekom 17. i 18. stoljeća.

Jezikoslovna istraživanja kajkavskih književnih tekstova iz 16. stoljeća pokazuju relativno dobro čuvanje kongruentne dvojine uz brojeve *dva* i *oba(dva)* u jednostavnih i složenih glagolskih oblika (Kuzmić 2011: 371–374). Njezina je uporaba uglavnom zasvjedočena u Pergošićevu *Decretumu* kao i u Vramčevim djelima.

Tijekom 17. stoljeća dvojniski oblici glagola u okviru kongruentne dvojine javljaju se u kajkavskom književnom jeziku vrlo rijetko, ali valja naglasiti da je u to doba došlo do miješanja množinskih i dvojniskih oblika. Samo u jednome primjeru nalazimo oblik perfekta koji sadrži i dvojniski oblik glagola *biti* i glagolski pridjev radni u istome broju, ali u istoj se rečenici drugi glagolski oblici, bili oni jednostavni ili složeni, nalaze u množini, npr. kad “*sta imala dva osmero ali devetero ali desetero, tako su ona dva morala za kernjaka pet dukat dati...*” (PPB, 2), “*mi dva bi onde hotela stati...*” (ZL); “*i ova su dva morala v Turke skočiti...*” (PPB, 2); “*koga su gore imenuvana dva svedoka i slobodnjaka...*” (TPB, 2); “*poklam su je ova dva oficijala sami o svoje vole zaterla...*” (TPB, 10); “*uzeli su Matijašu Dijaniševiću dva vola kotera su bila vridna dukat 14...*” (LMS). Navedeni složeni glagolski oblici vrlo su zanimljivi zato što pokazuju da je gubitak dvojine najprije zahvatio pomoćni glagol *biti*, a tek kasnije glagolski pridjev radni i trpni. Dakle, dvojina se ovdje donekle sačuvala samo u glagolskih pridjeva radnih i trpnih, a u pomoćnome glagolu *biti* dvojinu je zamijenila množina. Ostali primjeri pokazuju da je u jednostavnih i složenih glagolskih oblika dvojinu zamijenila množina, npr. “*dva dužna človeka...onak vučine...*” (OIK, 107); “*da budu moja dva meseca...*” (KL); “*vrtla su dva...*” (UO); “*ova dva željara Svetoga Petra sela veće ništar ne daju...*” (UB, 302); “*su hiže 2...*” (UO); “*i vezda one dve sele nesu ništar...*” (SNVT, 4); “*dve dekle...skrivile su bile...*” (OIK, 106); “*dva izmed njih koji ih budu išli...*” (LL); “*imal je Karlovec vsegdar dva redovnika...koji su im svete i duhovne službe...obveršavali...*” (SHK 2, CLV). Ekscerpirani primjeri s brojem *oba(dva)* pokazuju isključivo množinu, npr. “*znajte obadva da smo sada vsi prisegli, da vam se nigdar ne bude znalo hiža ni hižišče, i to znajte da vas hoćemo ze vsem vašem kolenom zaterti, i vse vam potuči, živinu i decu, i vas, i on vam sin živ ne bude...*” (PPB, 32); “*primismo obidvi gori spomenute pogovore...*” (OTK, 8). Do istih spoznaja dolazi i Šojat (1988: 498) ističući da se “*uz broj dva pojavljuju posebni, dualni oblici ne samo u deklinaciji nego i u konjugaciji, uključujući i glagolske pridjeve...Međutim, već u zapisnicima iz početka 17. stoljeća nalazimo potvrda da je uporaba toga glagolskog broja pokolebana, očito zato što se počela gubiti iz varaždinskoga govora (usp. platili so ona dva detiča 1603)*”

Tijekom 18. stoljeća dvojina više nije živa kategorija broja ni uz *dva* ni *oba* (*dva*), npr. “dve njejne kćere...koje *su tancale*...koje *prijele su* njega i *hotele su* ga zagutiti...” (IVS, 93); “dve perve glide nazad *šlisajte se*...” (VO, 64); “*dadu* dve perve glide znamenje...” (VO, 64); “*dadu* dvi perve glide znamenje...” (VO, 64); “dvi zadne glide napervo *šlisajte se*...” (VO, 64); “*dadu* dvi zadnje glide znamenje...” (2x, VO, 64, 69); “*korače* dvi zadnje glide...i *šlisaju se* iliti *stisnu* k pervoj...” (VO, 64); “*dadu* dvi zadne glide znamenje...” (VO, 64); “*opadnu* dvi perve glide na desno...” (VO, 70); “dvi zadnje glide k ognju pripravlene na nogah *stoje*...bliže *pristupe* i *derže* oružje...” (VO, 71); “dvi zadnje glide *spuste* kraj cevi...” (VO, 71); “dvi pako zadne glide *korače*...” (VO, 71); “zadne dvi glide nazopet *približaju se*...” (VO, 71); “druge dvi zadnje glide *približaju se* dobro...” (VO, 78); “zato vališi...spravljeni dva...*odprti jesu*...” (POD); rastegne obodvi ruke od sebe tak da red ramenom *budu*...” (VO, 65); “*daju* ognja obodve compagnie...” (VO, 72).

Anaforička dvojina

Anaforička ili sekundarna dvojina / množina poseban je tip gramatičkoga broja koji se odnosi na dva ili više imenovanih pojmova koji su ranije bili spomenuti (Simeon 1969: 275). U anaforičkoj se dvojini / množini razlikuje podtip tzv. anaforičke kongruentne dvojine / množine koju karakteriziraju kongruentni članovi atributnih sintagmi.

Anaforička se dvojina zajedno s drugim tipovima dvojine pravilno upotrebljavala u najstarijem slavenskom književnom jeziku. U staroruskim spomenicima oblici anaforičke dvojine dugo se upotrebljavaju pravilno: to se objašnjava dugotrajnom uporabom vezane dvojine uz broj *dva*, kao i dugim periodom supostojanja oblika slobodne dvojine i množine (Iordanskij 1960: 22). Anaforička je dvojina nesamostalni tip dvojine: ona se u jeziku ne može očuvati ako se gubi kategorija vezane dvojine uz broj *dva*. U povijesti ruskoga jezika, kao i hrvatskoga, anaforička se dvojina postupno izgubila zato što je prethodna uporaba s brojevima *dva* i *oba* (*dva*) već dobila množinsko značenje. Od današnjih slavenskih jezika samo lužičkosrpski i slovenski jezik čuvaju anaforičku dvojину zato što su sačuvali vezanu dvojину uz broj *dva*.

Pronađeni primjeri iz 17. stoljeća pokazuju rijetke dvojinjske oblike, ali u istoj se rečenici nalaze i množinski oblici što znači da je i u ovoj kategoriji započelo miješanje dvaju gramatičkih brojeva u korist množine, npr. dva kmetička...*budeta* dužna *davati* rečenemu knezu...(DL); dva kmetička...*da budeta* rečena kmeta imenovanomu knezu...pokorni, kako *su* i mene...*bili*, to je to, da *budu* dužni *davati*...(DL).

Nismo zabilježili primjere iz tekstova koji pripadaju 18. stoljeću.

Sindetička dvojina

Sindetička dvojina / množina (grč. *syndēō* – svežem) poseban je tip gramatičkoga broja koji se upotrebljava za imenovanje dvaju / više subjekata povezanih veznikom *i*. Termin sindetičke dvojine preuzimamo iz Beličeve monografije (1932) budući da u hrvatskoj jezikoslovnoj literaturi nema odgovarajućeg termina za navedeni tip dvojine / množine. Sindetička je dvojina sintaktička konstrukcija po smislu, bliža vezanoj nego slobodnoj dvojini.

U staroslavenskom jeziku sindetička se dvojina upotrebljavala često, ali je glagol u predikatu mogao stajati u množini ili dvojini, bez obzira je li subjekt označavao živa bića ili nežive predmete (Belić 1932: 30). U staroruskom se jeziku sindetička dvojina, zajedno sa slobodnom dvojinom, počela raspadati u najranijoj fazi jezičnoga razvoja prije prvih pisanih spomenika, a u slovenskom se jeziku čuva i danas, npr. “*Marko in Peter gresta*” (Derganc 1993: 210).

Jezikoslovna istraživanja kajkavskih književnih tekstova iz 16. stoljeća pokazuju rijetko čuvanje sindetičke dvojine u jednostavnih i složenih glagolskih oblika (Kuzmić 2011: 374). Njezina je uporaba uglavnom zasvjedočena u Pergošićevu *Decretumu* i Vramčevim djelima. Valja naglasiti da je već u 16. stoljeću poljuljana dominacija dvojinjskih oblika glagola za imenovanje dvaju subjekata povezanih veznikom *i*.

U okviru te kategorije promotrit ćemo čuvaju li se dvojinjski oblici glagola tijekom 17. i 18. stoljeća.

Tijekom 17. stoljeća ne nalazimo primjere koji bi potvrdili čuvanje sindetičke dvojine, npr. Petar vojvoda i Tomek Babić...*obećamo*... (2x, ZL); Petar vojvoda i Tomek Babić...*se običemo*... (2x, ZL); Petar vojvoda i Tomek Babić...*vežemo se i običemo*... (ZL); Petar vojvoda i Tomek Babić...*obećemo i vežemo*... (ZL); Petar vojvoda i Tomek Babić...*u kaj se upeljamo*... (ZL); Petar vojvoda i Tomek Babić...*odpadamo*... (ZL); *prodali su knez Pučić i Vrančić*... (SHK 3, LX); Petar vojvoda i Tomek Babić...*hoćemo čuvati*... (2x, ZL); Petar vojvoda i Tomek Babić...*nećemo činiti*... (ZL); Petar vojvoda i Tomek Babić...*hoćemo biti*... (ZL); Petar vojvoda i Tomek Babić...*sijali budemo*... (ZL); Petar vojvoda i Tomek Babić... “*dužni budemo dati*...” (ZL); Petar vojvoda i Tomek Babić... “*ako li bi se... našli mi*...” (ZL); Petar vojvoda i Tomek Babić “*...hoćemo biti gotovi*...” (ZL); Petar vojvoda i Tomek Babić... “*molimo da nas... pomilujete... doklam ponačinjamo... i prosimo i molimo v. gosp. da nam*...” (ZL); “*ja Štulac Miklouš i Miklouš Strmički... daje-mo na znanje... kako mi u letu 1668. nastanismo*...” (VL); “*ter i sda ne bi bili v sužanjstvu Krajačević vojvoda ni Jezdec zastavnik*...” (PPB, 2).

Ista je situacija i u kajkavskom književnom jeziku 18. stoljeća, npr. da Milovan Sobota i Mihajlo v Zagrebu pištrole *jesu kupili*, i ovde Turkom vu suknu zavite pre-

nesli, došli su gonit...da su je prenesli...(AG).

Dakle, sindetička dvojina nije se održala u glagolskih oblika ni tijekom prve polovine 17. stoljeća, a kamoli kasnije.

Zaključak

Istraživanje provedeno na pravno-ekonomskim kajkavskim izvorima 17. i 18. stoljeća pokazuje da se kategorija dvojine u glagola tijekom 17. stoljeća čuvala samo u okviru kongruentne ili sročne dvojine (tj. u rečenici s brojevima *dva* i *obadva* zajedno s dvojinskim imenskim oblicima) i anaforičke dvojine (koja se odnosi na dva ili više imenovanih pojmova koji su ranije bili spomenuti). Međutim, dvojinski oblici glagola u istoj se rečenici upotrebljavaju paralelno s množinskim. Nerijetko je u tim primjerima glagol u dvojini, a sve ostale imenske riječi u množini što upućuje na zaključak da je dvojina u glagola samo formalna morfološka konstrukcija koja znači množinu. Uporaba množinskih oblika imenskih riječi u istoj rečenici rezultirat će gubljenjem dvojine u konjugaciji glagola. Šojatove pretpostavke su točne, ali ne slažemo se s tezom o vezi kategorije dvojine s crkvenim jezikom jer istraživanje pokazuje da se ona podjednako javlja i u pravno-ekonomskim izvorima. Vrlo je zanimljiva činjenica da se sindetička dvojina (koja se upotrebljava za imenovanje dvaju / više subjekata povezanih veznikom *i*) izgubila već krajem 16. stoljeća i u kasnijim je izvorima nema. Ta je činjenica iznimno važna i u jezikoslovnoj literaturi nedovoljno istaknuta, a pomaže u razumijevanju odnosa između hrvatskoga kajkavskog književnog jezika i slovenskoga. To bi značilo da je hrvatski kajkavski književni jezik imao drukčiji razvoj nego slovenski jezik koji i danas čuva sindetičku dvojину. Gubljenje sindetičke dvojine već u 16. stoljeću, kao i anaforičke i kongruentne dvojine u prvoj polovini 17. stoljeća, jedna je od većih razlika između kajkavskoga književnog jezika i slovenskoga jezika u njihovoj povijesnoj morfosintaksi.

IZVORI

17. stoljeće

DL – Donjolomnička listina (Donja Lomnica, 24. 2. 1628.; Paval Šabarić navodi sve službe i daće što su je dužna davati dva založena kmeta, u: Lopašić, R. 1894)

KL – Kuzminečka listina (Kuzminec, 12. 7. 1665.; Vicekapetan križevački Nikola Makar uređuje službe i daće svojih podanika u Torčecu, u: Lopašić, R. 1894)

- LL – Letovanička listina (Letovanić, 12. 4. 1636.; Ban Sigismund Erdödy određuje prava i dužnosti Jelačića u selu Farkašiću, u: Lopašić, R. 1894)
- LMS – Listina Mikule Sopića (Šipak, 1. 4. 1646., u: Strohal, R. 1907)
- OIK – Oporuka brdovečkoga župnika Ivana Kobbea (Brdovec, 14. 8. 1681., u: Laljak, S. 2002)
- OTK – Otpor kmetova u Šenkovcima povećanju tlake (1601 – 1660, u: Adamček, J. i dr. 1985)
- PPB – Prva posavska buna (1653 – 1659, u: Adamček, J. i dr. 1985)
- SHK 2 – Spomenici Hrvatske krajine 2, CLV. Benko Vinković, zagrebački biskup, obznanjuje glavarima karlovačke vojske, pod kojim uvjetima bi mogao u Karlovcu osnovati franjevački samostan (Zagreb, 6. 6. 1642., u: Lopašić, R. 1885)
- SHK 3 – Spomenici Hrvatske krajine 3, LX. Pokršteni Turci vranogradski, stanujući u Kirinu, mole bana Adama Bačana, da ih zaštiti od nasilja krajiških časnika (Kirin, 4. 9. 1698., u: Lopašić, R. 1889)
- SNVT – Seljački nemiri na posjedima oko Varaždinskih Toplica (1604 – 1656, u: Adamček, J. 1974)
- TPB – Treća posavska buna (1670 – 1671, u: Adamček, J. i dr. 1985)
- UB – Urbar imanja Bukovca u Podravini (1645., u: Lopašić, R. 1894)
- UO – Urbar Ostrne (Ostrna, 10. 10. 1667., u: Lopašić, R. 1894)
- VL – Vrbovečka listina (Vrbovec, 7. 5. 1669.; Službenici grofice Sofije, udovice bana Nikole Zrinskoga, nastanjuju Matiju Fiolica u selu Poljani, u: Lopašić, R. 1894)
- ZL – Zagrebačka listina (Zagreb, 31. 1. 1642.; Biskup zagrebački Benko Vinković dopušta Tomi Babiću da se nastani u ivaničkom kotaru, u: Lopašić, R. 1894)

18. stoljeće

- AG – Adam Gereczy javlja Krsti Delišimunoviću pritužbe, koje su se zbile u Kostajnici (Kostajnica, 23. 7. 1708., u: Laszowski, E. 1906)
- IVS – Istraga na vlastelinskom sudu grofa Ratkaja u Velikom Taboru (1744., u: Šojat, V. 1969)
- POD – Pogodba o dojenju napuštenog djeteta u Samoboru (1781., u: Brekalo, I. 1999)
- VO – Vojni obučevnik (18. st., u: Jurić, Š. 1971, 1972)

Objavljeni izvori

- Adamček, J. (1974) Seljački nemiri na posjedima oko Varaždinskih Toplica (1604 – 1656), *Kaj*, 12, 72–77.
- Adamček, J. i dr. (1985) *Seljačke bune u Hrvatskoj u XVII stoljeću (Građa)*, Zagreb – Sisak, Centar za povijesne znanosti Sveučilišta, Odjel za hrvatsku povijest, Arhiv Hrvatske, Historijski arhiv.
- Brekalo, I. (1999) Pogodba iz 1781. godine o dojenju napuštenog djeteta u Samoboru, *Kaj*, 4–5, 71–75.
- Jurić, Š. (1971) Kajkavski vojni "obučevnik" iz 18. stoljeća, *Kaj*, 12, 46–55.
- Jurić, Š. (1972) Kajkavski vojni obučevnik iz 18. stoljeća, II., *Kaj*, 1, 63–81.
- Laljak, S. (2002) Župnik Ivan Kobe i njegova oporuka, *Brdovečki zbornik*, 102–110.
- Laszowski, E. (1906) Prilozi za povjest Krajine. (Nastavak.), *Vjesnik Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskoga arkiva*, 8, 34–41.
- Lopašić, R. (1885) Spomenici Hrvatske krajine II. Od godine 1610. do 1693., *Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium*, 16, 1–435.
- Lopašić, R. (1889) Spomenici Hrvatske krajine III. Od godine 1693 do 1780 i u dodatku od g. 1531 do 1730., *Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium*, 20, 1–519.

- Lopašić, R. (1894) *Urbaria lingua croatica conscripta*. Hrvatski urbari, *Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium*, 5, 1–484.
- Strohal, R. (1907) Nekoliko starih listina iz karlovačkoga kotara, *Vjesnik Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskoga arkiva*, 9, 148–160.
- Šojat, V. (1969) Sa jedne istrage na vlastelinskom sudu grofa Ratkaja u Velikom Taboru 1744. godine, *Kaj*, 7–8, 92–100.

LITERATURA

- Belić, A. (1932) *O dvojini u slovenskim jezicima*, Beograd, Srpska kraljevska akademija.
- Derganc, A. (1993) Spremembe nekaterih dvojninskih oblik in zvez v slovenščini in ruščini, *Slavistična revija*, 1, 209–218.
- Iordanskij, A. M. (1960) *Istorija dvojtvennogo čisla v ruskom jazyke*, Vladimir, Gosudarstvennyj Pedagogičeskij Inst. im. PI Lebedeva-Poljanskogo.
- Kuzmić, B. (2011) Jezik hrvatskih pravnih tekstova, *Povijest hrvatskoga jezika*, 2. knjiga: 16. stoljeće, Zagreb, Croatica, 323–385.
- Lončarić, M. (1996) *Kajkavsko narječje*, Zagreb, Školska knjiga.
- Simeon, R. (1969) *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*, Zagreb, Matica hrvatska.
- Stolac, D. (2011) Kajkavski hrvatski književni jezik, *Povijest hrvatskoga jezika*, 2. knjiga: 16. stoljeće, Zagreb, Croatica, 189–227.
- Šojat, A. (1988) O grafiji i jeziku zapisnika Varaždinskoga mesarskog ceha, *Radovi Zavoda za znanstveni rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Varaždinu*, 2, 489–501.
- Šojat, A. (2009) *Kratki navuk jezičnice horvatske. Jezik stare kajkavske književnosti*, Zagreb, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Žolobov, O. (1998) *Symbolik und historische Dynamik des slavischen Duals. Simvolika i istoričeskaja dinamika slavjanskogo dvojtvennogo čisla*, Frankfurt am Main, Peter Lang GmbH.

VERB DUALITY IN 17th and 18th KAJKAVIAN LITERARY LANGUAGE

By Boris Kuzmić, Zagreb and Lidija Pupek, Novi Marof

Summary

The paper is on the issue of whether duality as a verb number grammar category disappears from the Kajkavian literary language in the 16th or 17th century, and about its fate in the 18th century. The issue is a complex one and requires classification of dual verb forms into different types that are elaborated on in more detail further in the text. Preserving or disappearance of dual forms in verbs during the 17th and 18th centuries is a key issue in understanding the differences between the morphological development of the Croatian Kajkavian literary language and the neighbouring Slovenian.

Key words: duality, plural, verbs, the Kajkavian 17th and 18th literary language